

AVRUPA BİRLİĞİ ORTAK GÜVENLİK VE SAVUNMA POLİTİKASINDA YUMUŞAK GÜÇ KRİZİ: UKRAYNA ÖRNEĞİ

Dr. Erol KALKAN*

Elifnur KILIÇ**

Öz

Bu çalışmada Avrupa Birliği'nin (AB) yumuşak gücünün Ukrayna krizi üzerindeki etkisinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Öncelikle Ukrayna'yı AB ve Rusya'nın karşı karşıya geldiği bir krizin nesnesi haline getiren nedenler detaylı bir şekilde incelenmiş ve AB'nin izlediği Avrupa Komşuluk Politikasının (AKP) Ukrayna krizindeki rolü analiz edilmiştir. Bu bağlamda çalışma şu sorulara yanıt vermeyi amaçlamıştır: Ukrayna'yı, AB ve Rusya'nın karşı karşıya geldiği bir krizin nesnesi haline getiren nedenler nelerdir? Ve AB'nin yumuşak güç politikası Ukrayna krizinde nasıl bir role oynamıştır? Çalışmada AB'nin yumuşak güç politikasının Ukrayna krizine etkisi rasyonel seçim kuramından faydalanarak analiz atılmıştır. Bu bağlamda 'fayda/maliyet hesaplaması', 'fayda maksimizasyonu' ve 'yeni aktörlerin Güçlendirilmesi' Ukrayna krizinin nedenleri ve aktörlerin davranışlarının altında yatan sebeplerin analizi ve AB'nin Ukrayna krizinin derinleşmesi karşısında aldığı yaptırım kararlarının başarısının/başarısızlığının analizinde faydalanılan ana kavramlardır.

Anahtar Kelimeler: Turuncu Devrim, yumuşak güç, AB yaptırımlar, Avrupa Komşuluk Politikası, Akılcı seçim kurumsalcılığı

SOFT POWER CRISIS IN THE EUROPEAN UNION COMMON SECURITY AND DEFENCE POLICY: THE CASE OF UKRAINE

Abstract

The aim of the study is to examine the impact of the EU's soft power on the Ukrainian crisis. The reasons that make Ukraine an object of a crisis confronted by the EU and Russia, have been explained in detail and then the objective of the European neighborhood Policy has been explained and analyzed. In this regard, the study tried to respond the following questions: What are the reasons that make Ukraine an object of the EU and Russia crisis? Whether, if so, how and to what extent did the EU's soft power make an impact on the Ukrainian crisis? Rational choice institutionalism new institutionalism was employed as a theoretical framework. The concepts of 'cost/benefit calculation, 'Utility maximization' and 'empowerment of new actors', therefore, were benefited in analyzing the reasons and causes of the Ukrainian crisis, behavior of actors and the sanctions implemented by the EU towards the deepening of the Ukrainian crisis.

Keywords: Orange Revolution, soft power, sanctions, European Neighborhood Policy (ENP), Rational choice institutionalism.

Atf Bilgisi: KALKAN, E.-KILIÇ, E., "Avrupa Birliği Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasında Yumuşak Güç Krizi: Ukrayna Örneği" İMGELEM, 3 (5): 193-206.

Citation Information: KALKAN, E.-KILIÇ, E., "Soft Power Crisis in the European Union Common Security and Defence Policy: The Case of Ukraine", İMGELEM, 3 (5): 193-206.

* Karadeniz Teknik Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi, Trabzon, E-posta: erolkalkan@ktu.edu.tr, ORCID Number: 0000-0003-2846-4088

** Karadeniz Teknik Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, Trabzon, ORCID Number: 0000-0001-5349-7290

Araştırma Makalesi/Research Article.

Başvuru/Received: 24.11.2019

Kabul/Accepted: 30.11.2019

Giriş

Ukrayna krizi yakın zamanda yaşanmış ve küresel güçler arasında gerçekleşen bir kriz olarak uluslararası ilişkiler disiplininde oldukça dikkate değer bulunmuştur. Çeşitli akademik çalışmalarda gerek krizin gerekçeleri gerekse geleceğine yönelik analizler yer almaktadır. Bu çalışmalar AB ile Rusya'nın Ukrayna üzerinden yaşadığı bu krizi, iki küresel aktörün çatışmasını ifade eden güç-çıkarcı çatışmaları merkezli realist ve neo-realist perspektiften incelemektedir. Fakat, AB'nin bu kriz sürecinde izlediği yumuşak güç politikasının kriz üzerindeki etkisi ve/veya etkisizliğinin rasyonel gerekçeleri yeterince incelenmemiştir. Bu nedenle bu çalışmada Ukrayna krizine yönelik yapılan analizlerdeki bu boşluğun doldurulması amaçlanmıştır. Bu çalışmada öncelikle AB ve Rusya için Ukrayna'nın önemine ve kriz süreci incelenmiştir. Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından Doğu Avrupa ülkelerinin Avrupa Birliği'ne dâhil olması bölgedeki Rusya etkinliğinin azalmasına neden oldu. 2010'lu yıllarda yaşanan Ukrayna krizi, Rusya için yeni bir Doğu Avrupa örneğinin Karadeniz'e açılan kapısında ortaya çıkmasına sebep oldu. Rusya ile tarihsel bağları olan Ukrayna'nın Doğu Avrupa ülkeleri örneğinde olduğu gibi AB için istekli olması Rusya'nın endişelerinin temel kaynağını oluşturmaktaydı. AKP bir çeşit yumuşak güç unsuru olarak Avrupa'nın yakın çevresinde geliştirilen ilişkiler ile Avrupa'yı güvende tutarken, AKP'ye dâhil olmayan Rusya için bu durum AB'nin Rusya sınırlarına dayanması anlamına gelmektedir. AB kendisine üye olmak isteyen ülkelerin uyması gereken Kopenhag kriterleriyle ve AKP ile yakın çevresi üzerinde geniş bir etkiye sahip olmaktadır. Kopenhag kriterleri ve AKP, AB'nin yakın çevresinde etkili bir aktör olmasına vesile olurken Rusya ile olan ilişkilerine ciddi anlamda zarar vermektedir. Bu bağlamda, Ukrayna krizi bir taraftan AB ve Rusya'nın karşı karşıya gelmesine sebep olurken diğer taraftan Kırım'ın ilhakıyla Ukrayna'nın toprak bütünlüğüne zarar vermiştir. AB ve Rusya'yı karşı karşıya getiren bu kriz aynı zamanda AB'yi cazip kılan yumuşak güç politikasının sorgulanmasına sebep olmuştur. AB, Kırım'ı ilhak eden Rusya'ya karşı uyguladığı ekonomik ve siyasi yaptırımları aracılığıyla yumuşak gücünü test ederken, Rusya için kültürel bağlarının bulunduğu Kırım'ın ilhakı bölgede yaşayan Rus çoğunluğun hakları için bir anlamda garantör bir devlet gibi davranmak anlamına gelmektedir.

Teorik Çerçeve: Akılcı Secim Kurumsalcılığı

Bu araştırmanın kuramsal çerçevesi yeni kurumsalcılık kuramının branşlarından biri olan akılcı secim kurumsalcılığına dayanılarak oluşturulmuştur. Litaratüre baktığımızda, AB'nin üyeleri, tam üye adayları ve kendisiyle ilişkide olan üçüncü ülkeler üzerine etkisi analiz edilirken daha çok yeni kurumsalcılık kuramından, özellikle de akılcı secim kurumsalcılığından, faydalandığımızı görmekteyiz (Börzel, 1999; Börzel & Risse, 2003, 2007, 2009; 2012; Knill, 1999, 2001; Sedelmeier, 2006). Yeni kurumsalcılık kurumların, normların ve kuralların onları oluşturanların davranış ve politikalarını şekillendirdiğini savunmaktadır (Börzel & Risse, 2003, 2007; Knill, 1999, 2001; Sedelmeier, 2006). Uluslararası örgütlerin nitel ve nicel anlamda uluslararası politikada etkinlik kazanmaya başladığı soğuk savaş sonrası dönemde Uluslararası ilişkiler disiplininde kurumların eylemleri ve bu kurumların oluşum sürecinin aktörlerin davranış ve politikalarını nasıl etkilediğini

açıklamada artan bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır (Jönsson & Tallberg, 2019, s. 3). Akılcı seçim kurumsalcılığı kuramı ise ekonomi alanındaki hipotezlerden beslenen bir yaklaşımdır (Aspinwall & Schneider, 2000, s. 3; Lounsbury, 2019, s. 5). Temelde akılcı seçim kurumsalcılığı devletleri rasyonel kararlar alan, öncelikli motivasyonu kendi çıkarları olan ve fayda maksimizasyonunu amaçlayan aktörler olarak tanımlamaktadır (Lounsbury, 2019, s. 6). Devletlerin söz konusu kararları uygulayan aktörler olarak görüldüğü bu yaklaşıma göre amir-ajan analiziyle kurumların işlevini açıklamak mümkündür. Buradaki amir-ajan analiziyle kast edilen amir ve ajan Avrupa Birliği özelinde düşünüldüğünde üye devletler ve kurumları ifade etmektedir (Açıkmeşe, 2004, p. 22). Amirler siyasi yetkiye sahip aktörler olarak yetki devriyle ajanları oluştururken ajanlardan beklediği amirlerin çıkarlarını savunmada, korumada ve gerçekleştirmede amirlere yardımcı bir rol oynamasıdır (Erdoğan, 2017, p. 687). Çalışmanın kapsamı bakımından AB'nin Ukrayna ile krize sebebiyet veren ilişkilerindeki tutumunun AKP dahilinde değerlendirdiğimizde AB için AKP bir ajan olarak değerlendirilmiştir. AB, Ukrayna'yı bir komşu ülke olarak değerlendirirken bu değerlendirmesinin altında yatan sebebin kendi çıkarları olduğudur. Dolayısıyla, AKP kapsamında meydana gelen Ukrayna-AB yakınlaşmasının, ajanın oynadığı rolün bir sonucu olarak meydana geldiğini iddia etmek mümkündür.

Akılcı seçim kuramına göre kurumlar işlevsel rol oynayarak aktörlerin bir araya gelmesini ve onların çıkarlarını kolektif olarak gerçekleştirmesini kolaylaştırır. Fakat bunu yaparken kurumlar özerk hareket etmez. Bahsi geçen amir-ajan ilişkisi dikkate alındığında kurumlar aktörlerin yetki devriyle sınırlıdır ve aktörler kurumsallaşmaya istekleri gereğince, bu kurumsallaşmanın kendilerine faydalı olacağını düşündükleri takdirde gönüllü olarak dahil olur (Schimmelfennig & Sedelmeier, 2002, p. 509). Ukrayna krizi öncesi ve süresince Ukrayna'nın AB ile ilişkilerinde gösterdiği AB yanlısı tutum, tam üyelik istekliliği ve iradesi bu kurumsallaşmanın kendisi için arz ettiği fayda maksimizasyonu olarak değerlendirilmiştir. Ukrayna halkı büyük oranda AB'nin yanında var olmanın maliyetini faydasından yüksek olarak analiz etmiştir. Nitekim AB'nin sahip olduğu yumuşak güç Ukrayna için açıkça cezbedici bir rol oynamıştır. Ukrayna Krizine değin gerçekleşen Ukrayna – AB ilişkileri rasyonel seçim teorisinin temel varsayımlarıyla açıklanabilmektedir. Benzer şekilde krizin derinleşmesine sebebiyet veren Kırım'ın İlhakı Rusya açısından yine bu teorisinin varsayımlarıyla açıklanabilecek nitelikte olduğu görülmektedir. Rusya için Kırım'ın stratejik ve ekonomik önemi büyüktür. Dolayısıyla, Kırım'ın İlhak edilmesi Rusya açısından fayda/maliyet analizine tabi tutulduğunda rasyonel bir karar.

Bu bağlamda, Ukrayna krizinde oldukça önemli bir rol oynayan AB-Ukrayna, AB-Rusya ve Rusya-Ukrayna ilişkilerinin ve Ukrayna krizinin açıklanması ve analiz edilmesi açısından akılcı seçim kurumsalcılığının bizlere hipotezler sunduğu açıktır. Sonuç olarak, akılcı seçim kurumsalcılığı kuramının temel kavramları olan-‘fayda/maliyet hesaplaması’, ‘fayda maksimizasyonu’ ve ‘yeni aktörlerin Güçlendirilmesi’- bahsi geçen ilişkilerin ve Ukrayna krizinin analizinde faydalanılan ana kavramları oluşturmaktadır.

Avrupa Birliği ve Rusya Federasyonu İçin Ukrayna'nın nemi

Bu çalışmada yeni kurumsalcılık çerçevesinde ele alınan Avrupa Birliği, sahip olduğu ekonomik ve demokratik gelişmişliği ile içerisindeki ve çevresindeki aktörlerin davranışlarını ve politikalarını şekillendirir. Kurallar, kurumlar ve politikalar AB içerisinde toplumsal inşa sürecinde araçsal bir varlık gösterirken aynı zamanda bu olguları kullanan AB, başkalarını kontrol etme kabiliyetini de elde eder (Ataş, 2008, s. 223). Kendi içerisinde ortak bir Avrupalı kimliği inşa etmeyi amaçlamış olan AB, bu kimlik çerçevesinde eylemlerini belirleyip kurumlar oluşturarak uluslararası alanda varlık gösterirken sahip olduğu insan hakları, hukukun üstünlüğü, demokrasi ve barış gibi ‘‘Avrupa’’ değerleri olarak atfedilen normatif unsurlarla hem ye ülkeler üzerinde hem de diğer ülkeler üzerinde etkili olmuş ve bu aktörlerin ilgisini çekmeyi başarmıştır. Nitekim AB, yelik sürecinde olan devletler için ortaya koyduğu birtakım kriterler, devletlerden uymasını beklediği normlar ve değerler ile bu devletlerin kendi içerisinde demokratik ve ekonomik olarak Avrupalılaşmasına yönelikken aynı zamanda AB'yi bu devletler üzerinde etkin kılarak AB'nin yumuşak güç unsurlarını kullanmasını mümkün kılmayı amaçlamaktadır. Ayrıca oluşturulan ortak çıkarların aynı zamanda güvenlik anlamında da devletleri birbirine yakınlılaştıracağı ve çatışmadan uzak kalmayı beraberinde getireceği n görülmektedir.

Bu kapsamda, 2004 yılı itibariyle yürütülen Avrupa Komşuluk Politikası ile AB; genişleyen sınırlarını korumayı ve komşularıyla iyi ilişkiler kurmayı hedeflerken komşu ülkelerde gerçekleşen reformların da destekleyicisi olarak bu ülkelerde etkin bir rol oynamaya başlamıştır. 2007 yılı itibariyle Birliğe katılan Romanya ve Bulgaristan'la birlikte Polonya, Slovakia, Macaristan ve ardından da Romanya'nın komşusu olan Ukrayna, bu durumda AB'nin yakın komşularından biri olarak AKP erevesinde AB ile ilişkilerini 2009 yılında gerçekleştirilen Doğu Ortaklığı kapsamında artırmıştır (Ermağan, 2016, s. 461). Bu noktada AB, rasyonel seçim teorisinin ortaya koyduğu üzere; Ukrayna ile ilişkilerini bir fayda maliyet analizine tabi tutarak Ukrayna'yı bir komşu ülke olarak görmeyi hedeflemiştir. Jeopolitik konumu, enerji kaynaklarının geçiş gzerghi olması ve barındırdığı kimlikler ve kültür bağı gerekçesiyle Rusya için de büyük bir önem arz eden Ukrayna'nın AKP'ye dâhil olmasıyla; Rusya'nın, Ukrayna ile olan bağları için endişelerinin ciddi düzeye ulaşmaya başladığını iddia etmek yanlış olmayacaktır.

Rusya için Ukrayna'nın önemi değerlendirildiğinde; Rusya'nın, Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından Sovyetler Birliği mirasına sahip çıkma isteği Putin'in yönetimiyle birlikte eski Sovyet Cumhuriyetlerini ekonomik ve siyasi açıdan kontrol altında tutmaya çalışmak şeklinde seyretmiştir: Avrasya Birliği projesi de bu amaca hizmet eden bir oluşum olarak görülmektedir (şenay & Koçak, 2014, s. 106). Rusya için Ukrayna'nın geniş yüz ölümüyle Avrupa ile arasında bir tampon bölge olması, stratejik açıdan Sivastopol limanına sahip Ukrayna'nın Rus gemileri için gerekli bir liman olması, bu limanın NATO kontrolüne girmesi durumunda Rus donanmasının Karadeniz'in Batısına ulaşamaması sorununa sebebiyet verebilecek olması Ukrayna'nın önemini artıran nedenler arasında gösterilebilir (Dumlupınar, 2017, s. 9). Nitekim bu gerekçeler Rusya'nın sert tavrının arkasında yatan bir rasyonel seçim ve fayda maliyet analizinin olduğunu da göstermektedir. Rusya

açısından, Ukrayna'nın AB ile yakınlaşması söz konusu çıkarlarının zedelenebileceğinin göstergesi olarak değerlendirilmiştir. Ukrayna'nın, 1994'te Barış İçin Ortaklık (BİO) programına katılması, ardından NATO ile işbirliği konusundaki Ukrayna istekliliğinin ilk emaresi olarak 1995 yılında BİO Planlama ve Gözden Geçirme sürecine katılması, 1997 yılında gelen Ayrıcalıklı Ortaklık Şartı, 2002 yılında dönemin Ukrayna devlet başkanının açıkça NATO'ya üyelik amacını ifade etmesi ve Ukrayna - NATO Eylem Planının hazırlanması Rusya'nın Sivastopol Limanına dair endişelerini (Yapıcı, 2011). Nitekim yakın zamanda- 2019 yılı Şubat ayında- Ukrayna Parlamentosunun gerçekleştirdiği anayasa değişikliğiyle AB ve NATO üyeliklerinin önünü açma girişimi Ukrayna'nın NATO ve AB üyeliği konusundaki istekliliğinin devam ettiğini ve Rusya'nın çekincelerinde haklılık payının olduğunu gösterir niteliktedir. İki Batılı kurumla ilişkileri güçlendirmek adına peş peşe atılan adımların, eski Sovyet Cumhuriyetleri üzerindeki etkisini artırmayı amaçlayan Rusya'yı tedirgin etmesi oldukça olağan gözükmektedir. Bu gelişmelerin ışığında değerlendirildiğinde Kırım'ın önemi Rusya açısından fayda-maliyet analizine tabi tutulduğunda ilhak edilmeye ve krizin derinleştirilmesine değer bulunmuş gözükmektedir.

Diğer taraftan, Rusya'nın Ukrayna üzerinden AB'ye gerçekleştirdiği doğal gaz ihracatı, Rusya açısından da AB açısından da değerlendirilmesi gereken bir diğer husustur. Rusya zengin doğalgaz rezervleriyle Avrupa Birliği devletleri için önemli bir doğal gaz ihracatçısı durumundadır. Ukrayna krizinin patlak verdiği yıl itibariyle, 2013'te AB, %30 oranında doğalgaz ihtiyacını Rusya'dan karşılarken Almanya gibi bazı Avrupa ülkeleri için bu oran daha da yüksek seyretmiştir (Al & Ayvacı, 2013, s. 237). Bu oran 2015 verilerine göre Almanya için %35'i göstermektedir. Bu sebeple de Avrupa'nın Rusya'nın doğal gazına gelecek on yıllar içinde de bağımlı kalacağı ön görülmektedir (Akman, 2018). Bu noktada Ukrayna'nın önemi doğal gaz ticaretinin üzerinden yürütüldüğü topraklar olması nedeniyle artarak devam etmektedir. Ayrıca Ukrayna da tıpkı bazı Avrupa Birliği ülkeleri gibi doğal gaz ihtiyacının büyük bir kısmını Rusya'dan temin etmektedir. Dolayısıyla ticari ilişkiler boyutunda AB gibi Ukrayna da Rusya ile ilişkilerinde doğal kaynaklar bakımından Rusya'ya bağımlı gözükmektedir. Ancak ticaret ilişkisinin karşılıklı bağımlılık gerektirdiği de göz önüne alındığında Rusya için de Ukrayna ve AB ülkeleri bir pazar olarak büyük bir öneme haizdir. Dolayısıyla Rusya ve AB'nin Ukrayna üzerine rasyonel çıkarlarını merkeze koyan bir politika izledikleri açıktır.

Rusya için Ukrayna'nın jeopolitik ve kültürel önemine bakıldığında ise; daha önce ifade edilen Putin yönetiminin eski Sovyet ülkeleri üzerindeki etkisini artırma isteği göz önüne alındığında Ukrayna'nın Balkanlar ile Rusya arasındaki jeopolitik konumu kendisi de eski bir Sovyet ülkesi olan Ukrayna'nın Rusya için önemini artıran bir faktör olarak değerlendirilmektedir (Sönmez, 2015, s. 657). Diğer taraftan, başkent Kiev'in sahip olduğu tarihsel önem gerekçesiyle Ukrayna, Rusya için Rus/Slav kültürünün doğduğu topraklar olarak görülmektedir (Baharççek & Ağır, 2015, s. 30). Ukraynalılar Ruslar gibi Slav ırkından olmakla birlikte, Ruslarla ortak bir kültür paylaşan Ukrayna'nın nüfusunun %77,8'ini Ukraynalılar oluştururken %17,3'ünü Ruslar oluşturmaktadır (CIA The World Factbook, 9/5/2019). AB'nin Ukrayna'da var olan ve Rusya ile ortak olan Slav kültürü ve

kurumlarının önemini kavramakta yetersiz kalmıştır. Neticede Rusya'nın hem rasyonel hem de kültürel kodlamalarla belirlediği Ukrayna politikası Kırım'ın ilhakıyla sonuçlanmıştır.

AB açısından Ukrayna'nın önemine bakıldığında ise; Rusya kadar derin kültürel bağları ve ortak tarihi içermeyen AB – Ukrayna ilişkileri, daha çok Ukrayna'nın jeopolitik önemi, enerji kaynaklarına erişim ve 2004 ve 2007 AB genişlemesiyle birlikte komşuluk ilişkileri üzerinden değerlendirilebilir. Fakat, AB'nin Komşuluk Politikasından önce Turuncu Devrim'den bahsetmek gerekecektir. Turuncu devrim 31 Mart 2004'te yapılan seçimlerde Ukrayna'nın doğusundan ve güneyinden destek alarak Viktor Yanukovych'in Viktor Yushchenko'ya karşı seçimleri kazanmasının ardından seçimlere hile karıştırıldığı gerekçesiyle halkın gösteriler düzenlemesi sonucu seçimin yenilenmek zorunda kalınması ve Yuşchenko'nun yapılan yeni seçimi kazanması sürecine verilen addır. Bu süreçte Rusya'nın, hileli olduğu ifade edilen ilk seçimde seçildikten hemen sonra Yanukovych'i tebrik ederek kendisine desteğini deklare etmesi Rusya'nın Yanukovych yanında; Batılı ülkelerin seçimin geçerliliğine yönelik olumsuz fikir beyanları da Batı'nın Yushchenko'nun yanında tanımlanmasına neden olmuştur. Nihayetinde, yenilenen secimi Yushchenko'un kazanmasıyla gerçekleşen devrim bir anlamda Ukrayna'nın Batı yanında var olmak istediğine yönelik iradesinin gösterisi olarak değerlendirilmiştir (Sönmez, 2015, s. 661). Ukrayna içerisinde protestolara sebebiyet verecek nitelikte var olan bu irade AB'nin Ukrayna üzerindeki cazibesini de ortaya koymaktadır. Bu irade AB'ye Ukrayna üzerinde bir yumuşak güce sahip olma fırsatı verirken aynı zamanda AB için Ukrayna'nın önemini de artırmaktadır.

Rusya ile kültürel bağları bulunan Ukrayna, 2004 ve 2007 AB genişlemesinden sonra AB'ye katılan Doğu Avrupa ülkelerinin güvenliği, dolayısıyla da AB'nin güvenliği için AB tarafından önemli görülmüştür. Doğu Avrupa ülkeleri içerisinde Avrupa değerlerini sağlamlaştırmak ve derinleştirmek amacı güden AB için sınır komşusunda Rusya'nın etkisinin artması AB içerisinde oluşabilecek çatlaklara sebebiyet verebilirdi. Fakat AB'nin Ukrayna politikası, bir AB üyeliği vadetmezken daha çok komşuluk politikası kapsamında AB'nin kendi sınırlarını korumaya yönelik olmuştur. Ukrayna'nın AB üyeliği talebinin yolunu açacak olan siyasi ve ekonomik reformları istenilen düzeyde gerçekleştirememesi ise AB'nin Ukrayna üyeliğine isteksizliğini ve bu politikanın rasyonalitesini perçinler niteliktedir (Wolczuk, 2005, s. 2). Nitekim, AB için Batılı değerlerle yönetilen Ukrayna ile komşu olmak hem Ukrayna üzerinden, doğalgaz ihtiyacını karşıladığı Rusya ile karşı karşıya kalmamak hem de sınırlarının güvenliğini sağlamak anlamına geliyordu. AB, Ukrayna'nın demokratik ve ekonomik gelişimini sağlamak ve AB yanlısı kurum ve aktörleri güçlendirmek için Ukrayna'ya ekonomik ve teknik yardımlar yapmaktadır. Andrew Wilson'ın da not ettiği üzere, Batı'nın yaptığı yardımların amacı kendi "Batılı" değerlerini tanıtmak, onları Ukrayna'nın ithal etmesini sağlamaktır (Wilson, 2006, s. 22). Fakat, AB, Ukrayna'nın üyelik istekliliğine, bir yumuşak güç unsuru olarak uyması gereken reformlar ve yardımlardan öte bir yanıt vermemiş, bu konuda istekli bir tutum benimsememiştir.

AB, bu bağlamda, Ukrayna ile ilişkilerini değerlendirdiğinde mevcut ilişkilerin komşuluk boyutunda kalmasını dolayısıyla ilişkilerin tam üyelik süreciyle değil de AKP çerçevesinde

yürütülmesini yeterli bulması rasyonel bir tercih olarak gözükmektedir. Nitekim AB, Ukrayna'yı bir fayda - maliyet analizine tabi tuttuğunda bir AB üyesi olarak Ukrayna'nın kat etmesi gereken yolun daha çetrefilli ve uzun olduğunu öngörmüştür. Aynı zamanda Rusya'yı da göz ardı etmeyerek böyle bir üyeliğın maliyetinin AB açısından yeni dış politika zorluklarına sebep olabileceğini değerlendirmiş gözükmektedir. Diğer taraftan, komşuluk politikası AB'nin Doğu sınırlarını güvenli tutmak için yeterli gözükmektedir. Dolayısıyla, AB'nin komşuluk politikasından elde edeceği fayda, Ukrayna'nın AB üyeliğının maliyetiyle birlikte düşünüldüğünde oldukça yeterli gözükmektedir. Turuncu Devrimden sonra gerçekleşen Avrupa Birliği Komşuluk Politikası girişimlerinin Ukrayna'nın beklentilerinin altında kalması halk nezdinde de AB'ye yönelik bir hayal kırıklığına sebep olmuştur. 2010 yılında yapılan seçimlerde Rusya'nın desteklediği Yanukovych seçilmiş ve Turuncu Devrimin sonuna gelinmiştir (Avcı, 2016, s. 80). O halde denilebilir ki AB açısından beklenen reformların gerçekleştirilmesine yönelik AB'nin net tavrı; Ukrayna içerisindeki halk hareketleriyle kendini gösteren iradenin küstürülebileceği ihtimaline rağmen değişmemiştir.

AB Ukrayna'yı; refah seviyesi yüksek, istikrarlı dolayısıyla kalkınmış bir ülke olarak Doğu sınırlarında sorunlarını minimuma indirebilecek bir ülke olarak görürken, Ukrayna da AB'yi kendisini ekonomik ve siyasi açıdan destekleyecek bir ortak olarak görmektedir. Ukrayna'yı AKP çerçevesinde değerlendirirken ekonomik ilişkilere bakıldığında; AB, Ukrayna'nın ithalat ve ihracatının üçte birini oluşturan önemli bir ticaret ortağıdır. AB merkezli şirketler de benzer şekilde Ukrayna içerisindeki en büyük yatırım payını oluşturmaktadır. AB için istikrarsız bir Ukrayna, doğudan sınırlarını tehdit eden uyuşturucu, silah ve insan ticareti için bir geçiş yolu olabileceği gibi Rus doğalgazına erişimin sağlandığı boru hatlarının güvenliği de AB'nin enerji güvenliği anlamına gelmektedir (Wolczuk, 2005, s. 2).

Diğer taraftan, Gürcistan'ın NATO ve AB'ye katılım yönündeki iradesinin netleşmesiyle Rusya'nın Güney Osetya'daki ayrılıkçı hareketleri desteklemesi ve 2008'de bölgeye müdahalesi, Turuncu Devrimle birlikte dış politikasında AB yanlısı bir duruş sergileyen Ukrayna için de bir uyarı niteliği taşımaktadır (Cıtak & Harris, 2019). AB'nin Güney Osetya'ya rağmen önleyici bir dış politika eyleminde bulunmaması AB'nin a) tüm sinyallere rağmen bu sürecin varabileceği Kırım tehlikesini ön göremediği, b) Ukrayna'yı Rusya ile AB arasında tampon bir bölge olarak gördüğü, c) Ukrayna üzerine Rusya'yla sıcak bir çatışmanın maliyetinin çok yüksek olacağı ve dolayısıyla gereksiz gördüğü ve d) Ukrayna ile komşuluk ilişkilerini mümkün olduğunca geliştirerek maksimum faydayı edinebileceğine inandığını göstermektedir.

Ukrayna Krizi ve Kırım'ın İlhakı

Turuncu Devrimden sonra Ukrayna'da hükümet kurma yetkisini alan ve Başbakan olan Tymoshenko ile Cumhurbaşkanı Yushchenko arasında zamanla meydana gelen gerilimler muhalefette bulunan Yanukovych'in koalisyon hükümeti kurmasıyla sonuçlanmıştır. Ardından Yushchenko'nun tekrar iktidara gelmesi Yushchenko ile Yanukovych arasındaki gerilimi dehada artırmıştır ve ülkede siyasi anlamda belirgin bir istikrarsızlık yaşanmıştır. 2008 sonlarında gerçekleşen küresel ekonomik

kriz ve Ukrayna'nın değişen dış politikasının da bir nedenini oluşturan Ukrayna-Rusya doğalgaz krizi ekonomik istikrarsızlığın Ülkede artmasına sebep olmuştur. Ukrayna'da halk nezdinde beklenen Batı yakınlaşmasının da gerçekleşmemesi ve ne AB'den ne de NATO'dan üyelik yönünde bir adımın atılmaması Ukrayna krizine zemin hazırlamıştır (Sönmez, 2015, s. 662). Batının Ukrayna üzerinde etkisini artıramaması Rusya'nın Ukrayna'daki ayrılıkçı Rus hareketlerini desteklemesi Rusya ile AB arasında yaşanan krizin derinleşmesine neden olmuştur (Bayraklı, 2014, s. 40). Baharecek ve Ağır'ın (2018, s. 35) ve şenay ve Koçak'ın (2014, s.106) alışmalarında not ettiği üzere Ukrayna krizi AB ile Rusya arasında bir hegemonya ve alan kazanma savaşına dönuşmüştür. Bu hegemonya savaşında Ukrayna'nın AB'den aldığı destekle AB ile ilişkilerini ilerletmeye çalışmasına Rusya'nın tepkisi gecikmemiştir. Gürcistan'ın NATO ve AB ile yakınlaşmasına tepkisini Güney Osetya'ya müdahale ve savaş olarak gösteren Rusya'nın Ukrayna için benzer bir tutum takınması sürpriz olmamıştır.

Ukrayna krizini başlatan gelişme AB ile imzalanması planlanan Ortaklık ve Serbest Ticaret Anlaşması'nın askıya alınması olarak gözükrken; aslında temellerinin bu olaydan daha önce, Turuncu Devrim sonrası yaşanan gelişmelerle atıldığı açıktır. Turuncu Devrim sonrası ülke içerisinde yaşanan siyasi istikrarsızlık, 2008 ekonomik krizinin ülke üzerindeki etkisi ve Rusya'nın Turuncu Devrime verdiği tepki neticesinde iki ülke arasında yaşanan doğalgaz krizleri de değerlendirildiğinde ülke içerisindeki genel huzursuzluk Yanukovych iktidarının başlangıçta izlediği AB ile Rusya arasındaki denge politikasının bozulmasıyla krizin fitili ateşlenmiştir. 28-29 Kasım 2013'te Vilnius'ta yapılacak olan Zirveye çok az bir süre kala ulusal güvenliği gerekçe göstererek Yanukovych'in hazırlıkları dondurma kararını açıklaması Turuncu Devrimi yaşamış Ukrayna'dan AB açısından ilk etapta beklenen bir tutum değildi. Fakat, bir taraftan, AB'nin AB Ortaklık ve Serbest Ticaret Anlaşmasının gerçekleşmesi için Ukrayna'ya şart koştuğu: a) Batı yanlısı tutumuyla bilinen Tymoshenko'nun hapisten çıkarılarak yurtdışında tedavi edilmesi- bu koşul Ukrayna Parlamentosu tarafından reddedilmiştir- ve b) AB tarafından gerekli görülen ekonomik ve siyasi reformların yapılması¹. Diğer taraftan, Yanukovych iktidarının AB Ortaklık ve Serbest Ticaret Anlaşmasının reddi karşılığında Rusya'dan ekonomik yardımlar ve Avrasya Ekonomik Birliği'ne üyelik gibi birtakım teşvikler aldığı düşünöldüğünde anlaşılır olmaktadır. Kalın'ın da (2018) not ettiği üzere, sermaye birikimi ve sanayi üretiminin merkezi olan ülkenin Doğu bölgesinin Rusya'ya olan ekonomik bağımlılığının Rusya tarafından kullanılarak bahsi geçen AB Ortaklık ve Serbest Ticaret Anlaşması'nın imzalanmasına Yanukovych karşı çıkılmıştır. Yanukovych iktidarının buna karşın Rusya'dan ekonomik yardımlar ve Avrasya Ekonomik Birliği'ne üyelik gibi birtakım teşvikler almasıyla Ukrayna'da Rusya yanlısı bir dış politika tercih edilmiş ve AB ile bahsi geçen anlaşmanın imzalanmaması kararı alınmıştır (Kalın, 2018). Fakat, AB Ortaklık ve Serbest Ticaret Anlaşması sürecinin dondurulması Yanukovych için baş edilmesi güç sorunlara neden olmuştur. Karardan hemen sonra 23 Kasım'da, AB ile Ortaklık ve Serbest Ticaret Anlaşmasından yana olan Ukrayna halkından ilk tepki gelmiştir. Turuncu Devrimde olduğu gibi Başkent Kiev'de, Maidan'da halk kararı

¹ Özdal'ın (2014) not ettiği üzere Ukrayna açısından AB reformlarının gerçekleştirilmesi o günün siyasi ve ekonomik şartlarında oldukça zordur.

protesto etmeye başlamıştır (Sönmez, 2015, s. 663). Anlaşmaya beklenen onayın gelmemesi protestoların giderek daha da şiddetlenmesine sebep olmuştur. Göstericilere karşı polis şiddetinin artması Euromaidan protestoları olarak anılan eylemlere neden olmuştur. Bu protestolar sonucunda a) 2004 Anayasa'na geri dönülmesi kararlaştırıldı ve parlamentonun yeniden güçlenmesi sağladı, b) Rusya yanlısı dış politika izleyen Yanukovych görevden azledildi, c) Tymoshenko serbest bırakıldı ve d) Rusçanın resmi dil statüsü kaldırdı (Özdal 2014, s. 2-7).

Fakat, Kiev'de gerçekleşen eylemleri Ukrayna halkının tamamı desteklemiyordu. Doğu Ukrayna'da Kırım başta olmak üzere protestolar başlamış ve Rusya yanlısı ayrılıkçı gruplar devlet binalarına saldırmıştır. Bu protestolar ve eylemler, 2014 Mart ayı itibariyle Rusya destekli ayrılıkçı grupların Ukrayna'nın Güneydoğusunun bir kısmına hâkim olmasıyla sonuçlanmıştır. (Koçak, 2015, s. 11). Bahsedilen ayrılıkçı silahlı kuvvetler oldukça kısa zamanda Ukrayna'nın Donetsk ve Luhansk bölgelerinde de etkinlik sağlayıp bu bölgelerde yapılan referandumlarla iki ayrı Halk Cumhuriyeti kurdular. Ukrayna ordusunun bu duruma hazırlıksız olması nedeniyle ayrılıkçı kuvvetlere gönüllülerin oluşturduğu taburlar karşı koymaya çalıştı, fakat başarılı olamadılar (Koçak, 2015, s. 12-14). Rusya tarafından Kırım'a gönderilen askeri teçhizat ve askerler burada başlayan gösterilerin çatışmalara dönüşmesine neden oldu (Lally, 2014). Kırım Meclisi önce bağımsızlığını ilan etmiş ardından da 21 Mart 2014'te Rusya'ya bağlanma kararı almıştır. Dolayısıyla, Yanukovych yönetimi ve AB Ortaklık Anlaşmasının askıya alınmasına karşı başlayan protestoların yeni bir Turuncu Devrim izlenimi vermesi Rusya'nın müdahalesine, Ukrayna'nın toprak bütünlüğünün bozulmasına ve birçok can kaybına neden olmuştur (Sarı, 2015, s. 103). Özdal'ın (2014, s. 4) de not ettiği üzere, Rusya Kiev'de gerçekleşen protestoları Batılı ülkelerin Ukrayna'daki Rus etkisini yok etme operasyonu olarak görmüş ve seçilmiş Cumhurbaşkanı olan Yanukovych'in devrilmesi anlamına geldiğini iddia ettiği Batı taraftarı yeni Kiev hükümetini meşru kabul etmemiştir. Batı ve yeni Kiev hükümeti de Ukrayna'nın doğusunda yaşanan ve iç savaş boyutuna gelen çatışmalardan Rusya'yı sorumlu tutmuş ve Ülkenin doğusunda yapılan referandumları ve Kırım'ın bağımsızlığını gayri resmi olarak adlandırmıştır (Avcı, 2016, s. 81). Rusya ve AB'nin bu tutumları kriz sonrası politikalarında yansımıştır.

Avrupa Birliği'nin Avrupa Komşuluk Politikası ve Ukrayna Başarısızlığı

2004'te yaşanan AB genişlemesiyle birlikte Maastricht anlaşmasının sütunlarından biri olarak Ortak Dış ve Güvenlik Politikası gereğince bölgede barışı ve istikrarı etkin ve sürekli kılmak gerekçesiyle Avrupa Komşuluk Politikası gündeme gelmiştir. 2004 ve ardından gelen 2007 genişlemesi ilke AB sınırlarını oldukça genişletmiş ve etkin bir AB komşuluk politikasına duyulan gerekesimi artırmıştır. AKP yeni bir genişlemeyi ve üyelik sürecini gerekli görmeden AB'nin komşu ülkelerle yumuşak güç unsurlarını kullanarak siyasi ve ekonomik ilişkilerin derinleştirilmesini ve böylece AB'nin yakın çevresinde güvenlik ve istikrarın sağlanmasını amaçlamaktadır. Joseph Nye (2008, s. 94) tarafından "baskı ya da harcama yapmadan cazibe yoluyla istenileni başkasından elde etme yeteneği" olarak tanımlanan yumuşak güç aslında bir etki kaynağıdır ve AB bunu komşuluk politikasının merkezine koymuştur.

Nye bir ülkenin yumuşak gücünün kaynaklarını üçe ayırır. Bunlar; o ülkenin; başka ülkeler için çekici olan kültürü, iç ya da dış politikadaki siyasi değerleri ve son olarak, meşru ve ahlaki bir otorite tarafından oluşturulan dış politikasıdır (Nye, 2008, s. 94). Yumuşak güç, önce aktörün istekleri üzerinde etkili olarak söz konusu isteklerin davranışları şekillendirmesini ifade eder. Bu bağlamda yumuşak güç maddi kaynaklardan ziyade AB’de olduğu gibi kültür veya ideolojinin cazibesıyla mümkün olabilir (Özdemir, 2008, s. 139). Bu anlamda sahip olduğu temel Avrupa değerleri olarak ifade edilen insan hakları, demokrasi, çatışmaların çözümünde uluslararası hukuk ve barış gibi normatif değerlere sahip AB’nin yumuşak gücü AB’yi; söz konusu değerlerin yanı sıra ekonomik başarısının getirdiği çekicilik ile dış politikasında ilgili ülkeler üzerinde etki kurmaya sahip bir güç haline getirmiştir. Fakat AB’yi uluslararası toplumda varlığı ve etkinliği bağlamında söz sahibi yapan bu yumuşak güç, Ukrayna krizinde beklenen ya da hesaplanan sonucu doğurmamış ve AB’nin yumuşak gücünü sorgulanır kılmıştır. Avrupa değerlerini içselleştirme ve istikrarlı bir pazar ekonomisini kurmak gibi AB’nin beklentilerine Ukrayna’nın cevap verememesi Ukrayna-AB ilişkilerini çıkmaza sokmuştur. Diğer taraftan, Demokratik ve ekonomik gelişmişliği ile AB Ukrayna halkını derinden etkilemiş, Euromaidan protestolarına ve Turuncu Devrime sebep olmuştur. Bu durum, AB’nin yumuşak gücünün Ukrayna toplumu üzerindeki etkisini acık bir şekilde ortaya koymaktadır. Fakat, AB’nin yumuşak gücünün Ukrayna toplumu üzerindeki bu etkisi Kırım’ın Rusya tarafından ilhakına sebep olmuştur. Dolayısıyla, AB’nin yumuşak gücünün doğurduğu sonuçlar itibariyle sorgulanmasına yol açmıştır.

Yumuşak güce sahip aktörler, diğer aktörler üzerinde bu ülkelerin ekonomik bağımlılıkları ve bu kapsamda uluslararası şirketlerin faaliyetlerini kullanarak söz sahibi olabilmektedir (Yılmaz & Kılıçoğlu, 2017, s. 87). Bu bağlamda, AB tarafından Rusya’ya yönelik yaptırımların ilk sinyali Kırım’daki Rus silahlı kuvvetlerinin çekilmesi çağrısı ile gelmiştir. Ardından, Rusya ile yapılacak vize görüşmeleri askıya alınmış, bir takım seyahat yasakları ve malvarlıklarının dondurulması kararları alınmıştır. 2014 yılı itibariyle toplamda 119 kişi 23 kurum bu kararlardan etkilenmiştir. 17 Temmuz 2014’te Malezya Havayollarına ait bir uçağın Hollanda’dan kalktıktan sonra Ukrayna’da Rusya yanlısı kuvvetler tarafından düşürülmesiyle büyük çoğunluğunu AB vatandaşlarının oluşturduğu 298 kişinin hayatını kaybetmesi Rusya’ya uygulanan yaptırımların daha da artırılmasına neden olmuştur. Ayrıca 2014 kararların sürelerinin uzatılmasıyla beraber 2016 yılında seyahat yasakları ve mal varlıklarının dondurulmasına ilişkin rakamlar 146 kişi, 37 kuruma yükselmiştir (Kristi, 2014, s. 4).

AB ekonomik yaptırımlarla özellikle Kırım üzerinden gerçekleşecek ticareti kısıtlanmaya çalışmıştır. Bu bağlamda, AB tarafından: a) Kırım ve Sivastopol menşeli malların ithalatının ve Kırım’a yatırım yapılması, b) Kırım ve Sivastopol’de ulaşım, telekomünikasyon ve enerji alanlarında altyapı oluşturulması, edinilmesi ve geliştirilmesi, c) Kırımdaki petrol, doğalgaz ya da mineral kaynakların işletilmesiyle ilgili kredi veya finansal borç verilmesi ve bu alana yönelik işletmelere yatırım yapılması veya bunların hisselerinin ya da tamamının satın alınması yasaklanmıştır (EU Council Regulations, 30.07.2014). Fakat, AB ülkeleri, uygulanacak yaptırımlara ilişkin kendi içerisinde bir çeşit ayrılığa düşmüştür. Polonya ve Litvanya gibi Rus kökenli nüfus barındıran ve

Rusya ile tarihsel bir geçmişı olan Avrupa ülkeleri Rusya'ya karşı ciddi ekonomik yaptırımların uygulanması taraftarı olurken, Rusya ile ekonomik ilişkileri yüksek seviyede seyreden Almanya ve İngiltere gibi Avrupa ülkeleri bu krize yönelik daha temkinli adımların atılması gerektiğini savunmuştur (Scmitz, 2014, s. 4). Bu durum, AB içerisinde Ukrayna krizi özelinde tartışmalara neden olmuş ve Kırım'ın ilhakına ilişkin yaptırımları kısıtlamış ve geciktirmiştir. Malezya Havayollarına ait uçağın düşürülmesiyle ancak ekonomik yaptırımların genişletilmesi kararları alına bilmiştir. Neticede bu gecikme AB ülkelerinin AKP değer ve normlarından ziyade rasyonel çıkarlarına öncelik verdiklerini acık etmiş ve AB'nin Ukrayna krizi üzerindeki yumuşak gücünü daha da sorgulanır kılmıştır.

Avrupa Komisyonu verilerine göre yukarıda belirtilen yaptırımların uygulanması neticesinde 2013-2016 yılları arasında AB ile Rusya arasındaki ithalat ve ihracat azalırken, 2017 yılı itibariyle tekrar yükselişe geçmiştir. AB yaptırımları Rusya'nın Kırım'a yönelik politikasında herhangi bir değişikliğe sebep olmamıştır. 2017 sonrasında yeniden ivme kazanan AB-Rusya ekonomik ilişkileri Kırım'ın ilhakı konusunda AB'nin durumu kabullendiğini gösteren bir işaret olarak yorumlanabilir. Sınırlarında istikrarlı ve Avrupalı değerlerle yönetilen bir Ukrayna görmek isteyen AB için krizin Kırım'ın ilhakıyla sonuçlanması AB yumuşak gücünün açıkça bir başarısızlığıdır. Bu durum, AB'nin yumuşak gücünün, ekonomik cazibesinin ve ekonomik yaptırımlarının siyasi kriz ve sıcak çatışma durumlarında ilgili ülkelerin diş politikaları üzerinde AB'nin istekleri doğrultusunda dönüştürücü etkisinin yetersiz olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, Kırım'ın ilhakında görüldüğü üzere askeri unsurlarla derinleşen krizlerde AB'nin bir birlik olarak ortak bir ordusunun bulunmaması da değerlendirilmesi gereken bir diğer husustur. AB ülkelerinin neredeyse tamamına yakınının NATO üyesi olması AB'nin bu anlamdaki boşluğunu doldurur nitelikte değildir. Yumuşak gücün yetersiz kaldığı durumlarda AB'nin caydırıcı nitelikte bir askeri gücünün bulunmaması AB'yi hem yakın çevresinde hem de uluslararası alanda etkin ve caydırıcı bir güç olmaktan uzak kılmaktadır. Ukrayna krizi bölgesel ve küresel etkiye sahip olma cabasında olan AB'nin yumuşak gücünün yanında sert güce de sahip olması gerektiğini göstermektedir.

Sonuç

Bu çalışmada AB yumuşak gücünün Ukrayna krizi üzerindeki etkisi değerlendirilmiştir. Öncelikle Ukrayna krizi özelinde AB ve Rusya'nın karıkasıya gelişinin nedenleri incelenmiştir. Rusya ve AB'nin Ukrayna politikalarına yön veren temel etmenler analiz edilmiştir. AKP'nin Ukrayna krizindeki rolü bağlamında AB'nin yumuşak güç politikasının Ukrayna krizine etkisi analiz edilmiştir. Rusya için tarihsel ve kültürel bir öneme sahip olan Ukrayna'nın Putin yönetimiyle birlikte üzerinde Rus etkisinin artırılması gereken bir coğrafya olarak görülmesiyle eş zamanlı gerçekleşen Ukrayna'nın AB yakınlaşmasının getirdiği sonuç; Ukrayna için toprak bütünlüğünün bozulmasına sebebiyet veren büyük bir kriz olmuştur. AB'nin genişleme sürecinden beri ekonomik ve siyasi ilişkiler kurmak istediği ancak bir üyelik öngörmediği ve bu konuda oldukça isteksiz davrandığı Ukrayna'da meydana gelen gelişmeler; Ukrayna için toprak kaybına sebep olurken AB'nin de yumuşak gücünün büyük bir darbe almasına sebep olmuştur. AB; vadettiği demokrasi, insan hakları, hukukun üstünlüğü, barış gibi

Avrupalı değerlerle Ukrayna için cezbedici olup burada Turuncu Devrimin ve Euromaidan protestoların yaşanmasına sebep olurken yumuşak güç olarak karşımıza çıkmaktadır. Fakat, Rusya'nın Ukrayna'ya yaptığı müdahalede aynı yumuşak gücün başarısından bahsetmek mümkün değildir. Nitekim Rusya'nın Kırım'ı ilhak etmesiyle sonuçlanan Ukrayna krizi, AB tarafından birtakım yaptırımlara sebep olsa da bu yaptırımlar başarıya ulaşmamıştır.

AB Soğuk Savaş sonrasında yumuşak gücüyle uluslararası arenada etkin bir rol oynamaya başlamış bir aktör olarak ekonomik alandaki gücünü Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası (OGSP) ve AKP alanında gösterememiştir. Bu durumun en göze çarpan kanıtı ise Ukrayna krizi olmuştur. Ukrayna krizde, Rusya'nın askeri müdahaleyle AB'nin karşısında yer alması AB'nin Ukrayna'yla birlikte krizin kaybedeni olmasına sebep olmuştur. AB'nin Rusya'nın askeri müdahalesine yumuşak güç unsurlarıyla karşı koyma çabaları başarısızlıkla sonuçlanmıştır ve AB'nin ve AB'nin yumuşak güç politikasının prestij kaybetmesine sebep olmuştur ve bir Avrupa ordusunun gerekliliğini ortaya koymuştur.

Sonuç olarak özetlemek gerekirse, çalışmanın bulguları a) tarafların fayda/maliyet hesaplamasını ve fayda maksimizasyonunu politikalarının merkezine koyduklarını, b) kendi yandaşı aktörleri güçlendirme yoluyla Ukrayna üzerinde hakimiyet kurmaya çalıştıklarını, c) Ukrayna halkı ve politikacılarının da kendi rasyonel çıkar hesaplamalarıyla AB veya Rusya yanlıları olarak kamplara bölündüğünü ve bu durumun ülkedeki çatışma ve bölünmeyi tetiklediğini, d) AB'nin dış politikada uyguladığı yumuşak güç politikasının siyasi gerilim ve askeri unsurlarla derinleşen krizlerde işlevsiz kaldığını, e) yumuşak gücün yetersiz kaldığı Ukrayna krizinde AB'nin caydırıcı nitelikte bir askeri gücünün bulunmamasının AB'yi Ukrayna krizinde başarısız kıldığını ve Rusya'ya Ukrayna üzerinde alan açtığını ve dolayısıyla f) bir AB ordusunun oluşturulmasının askeri unsurlarla derinleşen krizlerde AB'nin başarı sağlaması için gerekli olduğunu göstermiştir.

KAYNAKÇA

- Açıkmeşe, S. A. (2004). Uluslararası İlişkiler Teorileri Işığında Avrupa Bütünleşmesi. *Uluslararası İlişkiler*, 1(1), 22-24
- Afşar, Ö. A. (2017). Rasyonel Kurumsalcılık ve Sosyolojik Kurumsalcılık Açısından Avrupalılaşıma Yaklaşımı. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 17, 65-84.
- Akman, Ş. (2018). AB'nin Doğalgaz Çıkması: Ucuz Rus Gazının Tek Bağımlısı Almanya Değil. Retrieved from <https://www.enerjiportali.com/abnin-dogalgaz-cikmazi-ucuz-rus-gazinin-tek-bagimlisi-almanya-degil/>
- Al, A., Aypek A. F. (2013). Uluslararası Politik Ekonomi: Bitmeyen Kırım Sorunu. *Güvenlik Stratejileri*, 26, 221-251.
- Arabacı, A. (2008). Avrupa Birliği'nde Çıkar Temsilinin Gelişimi. *Uluslararası İlişkiler*, 5(17), 73-103.
- Aspinwall, M. D., Schneider, G. (2000). Same menu, separate tables: The institutionalist turn in political science and the study of European integration. *European Journal of Political Research*, 38(2).
- Ateş, D. (2008). Uluslararası İlişkilerde Konstruktivizm: Orta Yol Yaklaşımının Epistemolojik Çerçevesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 213-235.
- Avcı, S. (2016). *Rusya'nın Dış Politikasında Emperyalizme Dönüş: Gürcistan, Ukrayna ve Suriye Örnekleri*, (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi – Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Baharççek, A., Ağır, O. (2015). Kırım'ın Rusya Federasyonu'na Bağlanmasının Rusya'ya Komşu Ülkelere Olası Etkileri. *Akademik Bakış Dergisi*, 52, 29-47.
- Bayraklı, E. (2014). Avrupa Birliği'nin Ukrayna Kriziyle İmtihani. *SETA Perspektif*, 40.
- CIA The World Factbook, Retrieved from <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/up.html>
- Börzel, T. A. 1999. "Towards Convergence in Europe? Institutional Adaptation to Europeanisation in German and Spain." *Journal of Common Market Studies* 37, no. 4: 573–96.
- . 2001. "Pace-Setting, Foot-Dragging, and Fence-Setting. Member States' Response to Europeanisation." *Queen's Papers on Europeanisation* 2: 2.
- . 2002. "Pace-setting, foot-dragging and fence-sitting: member states response to Europeanisation." *Journal of Common Market Studies* 40: 193.
- . 2003b. "How the European Union Interacts with its Member States." *IHS Political Science Series* 93. [Working Paper]
- Börzel, T. A., and T. Risse. 2000. When Europe Hits Home: Europeanisation and Domestic Change, European Integration Online Paper (EIoP) Vol. 4, No: 15, pp.1.
- . 2003. "Conceptualising the domestic impact of Europe." In *The Politics of Europeanisation*, edited by K. Featherstone and C. M. Radaelli, 57=80. Oxford: Oxford University Press.
- Citak, I., Harris, C. (2018). Avrupa, Güney Osetya Savaşı'na gerekli tepkiyi verseydi Rusya Kırım'ı ilhak edemezdi. Retrieved from <https://tr.euronews.com/2018/08/09/-avrupa-gurcistan-ve-osetya-savasina-gerekli-tepkiyi-verseydi-rusya-kirimi-ilhak-edemezdi>
- Dumlupınar, N. (2017). Avrupa Güvenliği Kapsamında Ukrayna Krizi. *Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi*, 20(4), 1-23.
- Erdoğan, S. (2017). Devletlerarası İşbirliğine Dair Alternatif Bir Yaklaşım: Amil-Vekil İlişkisi Kavramı ile Avrupa Birliğini Anlamak. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 7(3), 677-684.
- Ermagan, İ. (2016). Avrupa Komşuluk Politikası – Rusya-Ukrayna Hattında Son Durum: Kıtasal Barış mı Küresel Gerilim mi?. *Küresel Yönetişim, Güvenlik ve Aktörler:70. Yılında BM*, 459-475, Tasam Yayınları.
- Esnek, F. (2017). 23 ülke ortak Avrupa ordusu kuruyor!. Retrieved from <https://www.bik.gov.tr/23-ulke-ortak-avrupa-ordusu-kuruyor/>
- EU Council Regulations, (July30, 2014). *Official Journal of the European Union*, No 825/2014.

- Eurostat Statistics, (May 11, 2019). Russia-EU international trade in goods statistics. Retrieved from https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Russia-EU%E2%80%93international_trade_in_goods_statistics
- Jepperson, R. L. (1996). Norms, Identity, and Culture in National Security. In P. Katzenstein (ed.), *The Culture of National Security* (pp. 33-75). New York, Columbia University Press.
- Jönsson, C., Tallberg, J. (2001). Institutional Theory in International Relations. Retrieved from, [https://portal.research.lu.se/portal/en/publications/institutional-theory-in-international-relations\(c2f2bf5b-32c7-4a11-9f3f-5bf624ec62ef\).html](https://portal.research.lu.se/portal/en/publications/institutional-theory-in-international-relations(c2f2bf5b-32c7-4a11-9f3f-5bf624ec62ef).html).
- Kalın, C. (2018) *Ukrayna Krizi Sonrası Değişen Avrupa Birliği Rusya İlişkileri*. (Yüksek Lisans Tezi) İstanbul Üniversitesi – Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Koçak, M. (2015). Bölgesel Çatışmadan Küresel Krize Doğru Ukrayna. *SETA Analiz*, 135, 1-31.
- Lally, K. (2014). Putin’s remarks raise fears of future moves against Ukraine. Retrieved from http://wapo.st/1r21145?tid=ss_tw&utm_term=.91132cfaea79
- Lounsbury, M. (2014). Institutionalism: Old and New. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/44077976_Institutionalism_old_and_new.
- Nye, J. S. (2008). Public Diplomacy and Soft Power. *The Annals of the American Academy*, 616, 94-109.
- Özdal, H. (2013). AB ve Rusya Arasında Ukrayna: Hayaller ve Gerçekler. *USAK Analiz*, 26, 1-16.
- Özdal, H. (2014). Ukrayna Siyasi Krizinde Rusya ve Batı’nın Tutumu. *USAK Analiz*, 28, 1-23.
- Özdemir, H. (2008). Uluslararası İlişkilerde Güç: Çok Boyutlu Bir Değerlendirme. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 63(3), 114-144.
- Knill, C. 1999. *The Transformation of National Administrations in Europe: Patterns of Change and Persistence*. Hagen: Fern Universität-Gesamt Hochschule Hagen (Habilitationsschrift).
- . 2001. *The Europeanisation of National Administrations, Patterns of Institutional Change and Persistence*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Raik, K. (2014). EU sanctions against Russia: Europe Brings a Hard Edge to its Economic Power. *The Finnish Institute of International Affairs, Briefing Paper 162*.
- Sarı, G. (2015). *AB Yolunda Ukrayna: Avrupa Komşuluk Politikası ve AB – Ukrayna İlişkileri*. (Yüksek Lisans Tezi), Atılım Üniversitesi – Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sarı, Ö. F. (2016). *Yeni Kurumsalcılık Çerçevesinde Enerji Topluluğu*. (Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi – Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Schimmelfennig, F., Sedelmeier, U. (2002). Theorizing EU enlargement: research focus, hypotheses, and the state of research. *Journal of European Public Policy*, 9(4), 500–528.
- Sedelmeier, U. 2006. “Europeanisation in New Member and Candidate States.” *Living Reviews in European Governance* 1, no. 3: 1-28.
- Sönmez, A. S. (2015). Kırım sorunu bağlamında Rusya-Ukrayna İlişkilerinin Analizi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 1(3), 656-670.
- Sputnik Türkiye (2019). Ukrayna Parlamentosu Yüksek Rada, ülkenin Avrupa Birliği (AB) ve NATO’ya üye olma yolunu pekiştiren anayasa değişikliklerini onayladı. <https://tr.sputniknews.com/avrupa/201902081037547518-ukrayna-ab-nato-uye-olmasini-ongoren-degisiklik-yukse-rada/>
- Şenay, F., Koçak, M. (2014). Avrasya’nın Jeopolitik Anahtarı Ukrayna Üzerinde Güç Mücadelesi. *SETA Analiz*, 106, 1-33.
- Wilson, A. (2006). Ukraine’s Orange Revolution, NGOs and the Role of the West. *Cambridge Review of International Affairs*, 19(1), 21-32.
- Wolczuk, K. (2005). Ukraine after the Orange Revolution. *Centre for European Reform*.
- Wu, Y. (2009). New Institutionalism Politics: Integration of Old Institutionalism and Other Methodologies. *Asian Social Sciences*, 5(9), 105-108.
- Yapıcı, U. (2011). Ukrayna – NATO İlişkilerinin Tarihsel Analizi. *Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu – Uluslararası İlişkiler*, 3(3), 1475-1494.
- Yılmaz, A. N., Kılıçoğlu, G. (2017). Avrupa Birliği’nin Yumuşak Güç Kullanımı ve Diğer Ülkeler Üzerindeki Olumlu Etkisi. *Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8 (15), 83-118.